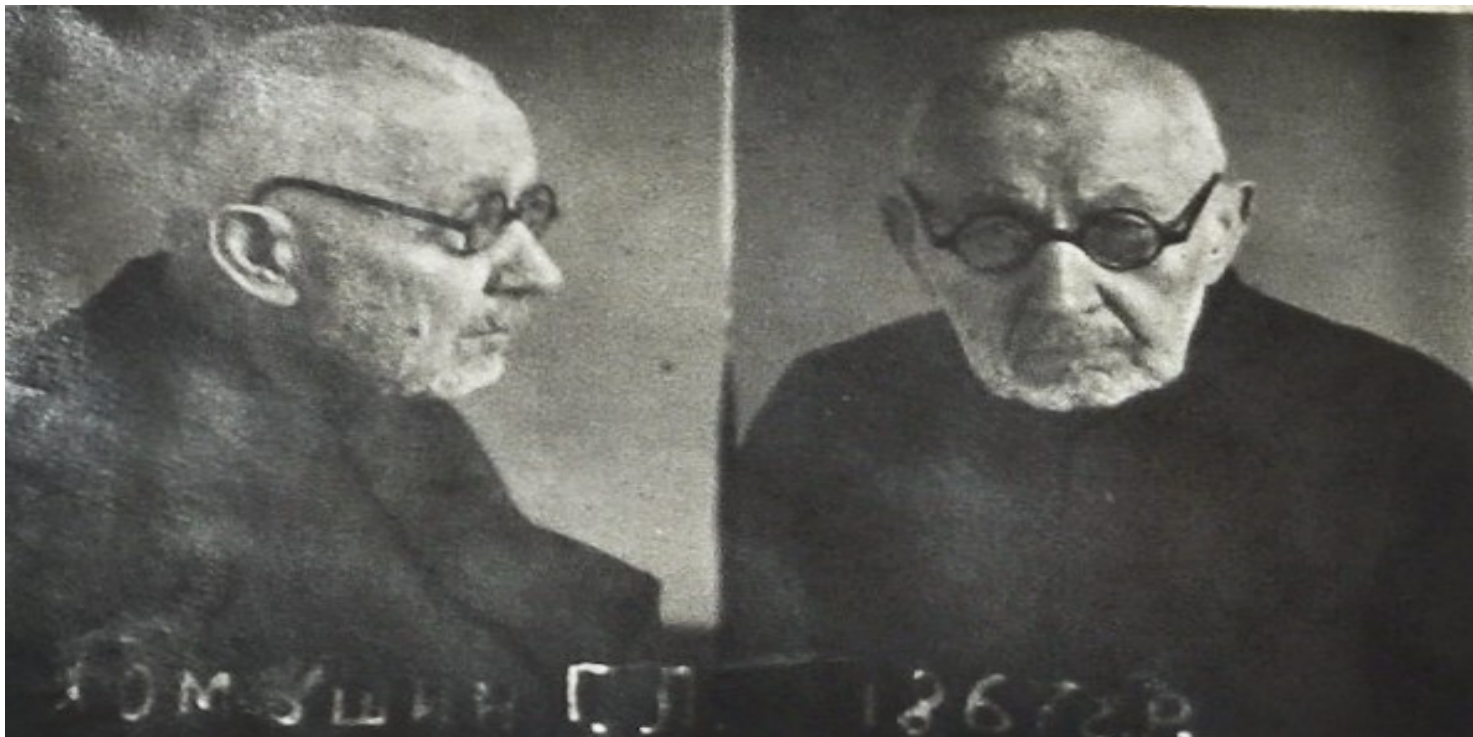

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/kresy/78022,Represje-sowieckie-wobec-biskupa-stanislawowskiego-Grzegorza-Chomyszyna-pod-koni.html>

Zdjęcie wykonane podczas aresztowania w 1945 r. (fot. SBU)

ARTYKUŁ

Represje sowieckie wobec biskupa stanisławowskiego Grzegorza Chomyszyna pod koniec i tuż po zakończeniu II wojny światowej

OKRES HISTORYCZNY

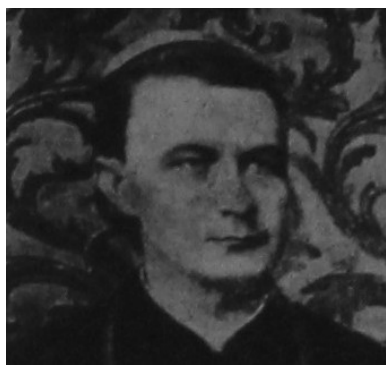
(1939-1945) II wojna światowa (1945-1948) Pierwsze lata Polski Ludowej

Autor: JOANNA KARBARZ-WILIŃSKA 19.01.2021

Biskup Grzegorz Chomyszyn zginął wskutek represji sowieckich oskarżony

m.in. o nacjonalizm, który sam krytykował przez cały okres swojej kapłańskiej i biskupiej posługi.

17 września 1939 r. wojska Związku Sowieckiego wkroczyły na wschodnie tereny II Rzeczypospolitej. Rozpoczęły się masowe prześladowania ludności. Jedną z grup, która padła ofiarą Sowieców, było duchowieństwo greckokatolickie. Pod nadzór nowych władz trafił m.in. biskup stanisławowski, Grzegorz Chomyszyn, który był inicjatorem powstania kilku ukraińskich organizacji i partii o profilu chrześcijańskim, działających we wschodnich województwach II RP od 1925 r. (Ukraińska Partia Chrześcijańska, Ukraińska Katolicka Partia Ludowa oraz Ukraińska Odnowa Ludowa).

**Hryhorij Chomyszyn w 1904 r.,
kiedy został mianowany
biskupem stanisławowskim.**

**Źródło: „Nowa Zoria”, nr 1 z 28
IV 1935 r., Biblioteka Narodowa**

Wizje stanisławowskiego biskupa

Sam biskup przewidywał tragiczne wydarzenia, końca lat trzydziestych już na początku 1939 r., o czym wspominał jednemu ze znajomych profesorów:

„Miałem przedwczoraj widzenie i wiem, że rok ten rozpocznie się serią tragicznych lat w naszej historii.

Wczesną jesienią przyjdą tutaj bolszewicy. Wielu z naszych ludzi pójdzie na tułaczkę daleko w strasznych warunkach państwa sowieckiego”.

W 1941 r. biskup miał kolejną wizję, w której mówił także o działaniach Niemców, ale opisywał też przyszłe ciężkie losy Ukraińców pod władzą bolszewików.

„Dzieje, które złączą się w tym roku będą początkiem naszego cierpienia pod władzą hitlerowską, a ich okrucieństwo będzie w dalszych latach wzrastać. Jednak niezwykle trudny czas przyjdzie dla naszego narodu wraz z drugim nadejściem bolszewików”.

Duchowny zdawał sobie też sprawę z tego, że sam padnie ofiarą Sowietów i zginie w więzieniu, jak mówił: „nie tutaj w Stanisławowie, ale gdzieś indziej”.

Aresztowanie i zarzuty

Po raz pierwszy bp Chomyszyn został zatrzymany jeszcze w 1939 r., trwało to jednak krótko, a duchowny został szybko zwolniony. Kolejne aresztowanie miało miejsce w kwietniu 1945 r. i zakończyło się dla biskupa tragicznie.

Konfrontacja z Sowietami była brutalna. Potwierdzają to opisy wyglądu Grzegorza Chomyszyna w tamtym momencie - na jego twarzy malował się bowiem obraz „udręzonego człowieka i widać na niej było ślady krwi”. Umieszczono go w więzieniu łukianowskim, w Kijowie.

Decyzja o jego zatrzymaniu zapadła pod koniec marca tego roku. Konfrontacja z Sowietami była brutalna.

Potwierdzają to opisy wyglądu Grzegorza Chomyszyna w tamtym momencie – na jego twarzy malował się bowiem obraz „udręczonego człowieka i widać na niej było ślady krwi”. Umieszczono go w więzieniu łukianowskim, w Kijowie.

Duchowny oskarżony został m.in. o: propagandę antysowiecką, wspieranie działań niemieckich, szpiegostwo na rzecz Watykanu, prowadzenie polityki propolskiej, wzmocnienie Cerkwi greckokatolickiej na „ziemiach zachodnioukraińskich” (a więc II RP), a także nacjonalizm. Ostatni z wymienionych zarzutów był wyjątkowo nietrafny, a przede wszystkim – niesprawiedliwy, choć nie o to przecież chodziło Sowiecom.

Biskup konsekwentnie krytykował wszelkie radykalne poglądy i nie akceptował faktu rozwoju nacjonalizmu wśród jego rodaków żyjących w Galicji Wschodniej.

Co warto podkreślić, biskup stanisławowski konsekwentnie krytykował wszelkie radykalne poglądy i przede wszystkim nie akceptował faktu rozwoju nacjonalizmu wśród jego rodaków żyjących w Galicji Wschodniej. Wielokrotnie wypowiadał się ten temat obserwując trudne relacje polsko-ukraińskie na tym terenie. Zamiast ideologii propagowanej przez ukraińskich nacjonalistów, proponował wiernym działalność w ugrupowaniach opartych o wartości chrześcijańskie. Tym bardziej zatem okrutny wydaje się kolejny zarzut – zachęcania przez niego młodzieży do wstępowania do OUN i UPA. Bezzasadność wysuwanych oskarżeń ukazywały np. liczne listy pasterskie, w których sprzeciwiał się nacjonalizmowi i terrorowi, z których ww. organizacje były znane.

ХРАНИТЬ ВЪЧНО

СССР
НАРОДНЫЙ КОМИССАРИАТ ВНЕШНИХ ДЕЛ

Следственная часть

УЧТЕНО в 1982 году

ДЕЛО № 148374

По обвинению *Корнелия Григория Явочки и
Петривского Ивана Павловича*

Начато *15.09.1941* г. в *2* томах
Окончено *15.09.1941* г. Том № **1**

После судебного рассмотрения и исполнения приговора в следственные дела подлежат немедленному уничтожению и в них не допускается никакая переписка.

И делу должно быть возвращено по окончании расследования.

Основание: приказ НКВД, Прокуратуры и Юстиции СССР № 00889 от 10 апреля 1949 года.

Арх. № *35821*

Состав и архив *1941* г.

75142 фп

Przesłuchania i śmierć

Pierwsze przesłuchanie duchownego w 1945 r. odbyło się 21 kwietnia. Kolejne odbywały się do 11 września 1945 r. i sporządzono z nich 36 protokołów. Zazwyczaj prowadzono je nocami, co dodatkowo osłabiało siedemdziesięcioośmioletniego wówczas bp. Chomyszyna. Najdłuższe z nich trwały 11 godzin. Częstotliwość ciężkich przesłuchań była duża. Przykładowo, w ciągu niecałego miesiąca przeprowadzono ich dziewięć.

Pomimo, iż 16 października 1945 r. zakończył się jego areszt, to uwięzienie Grzegorza Chomyszyna przedłużało się, a stan jego zdrowia, wskutek represji prowadzonych przez Sowieców i życia w trudnych warunkach więziennych, bardzo się pogarszał. 21 grudnia 1945 r. zdecydowano o umieszczeniu duchownego w szpitalu. Zmarł kilka dni później, 28 grudnia.

Hryhorij Chomyszyn w 1935 r., po trzydziestu latach posługi biskupiej. Źródło: „Nowa Zoria” z 28 IV 1935 r., Biblioteka Narodowa

COFNIJ SIĘ